

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO.410.002.01.2023

Pan
Adam Błochowiak
Wielkopolski Wojewódzki Inspektor
Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Poznaniu
ul. Grunwaldzka 250B
60-166 Poznań

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/070 – Wprowadzenie do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Poznaniu ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Adam Błochowiak, Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa, od 8 maja 2002 roku. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	Wprowadzenie do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin.
Okres objęty kontrolą	Od 1 lipca 2020 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust.1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">Grzegorz Malesiński, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LPO/11/2023 z 10 stycznia 2023 r.Klaudia Dziamska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/29/2023 z 24 stycznia 2023 r. <p>(akta kontroli, str.1-2)</p>

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Wojewódzki Inspektor rzetelnie określił cel i zadania Inspektoratu w zakresie nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Identyfikował i analizował ryzyka związane z procesami kontrolnymi, niemniej ryzyka związane bezpośrednio z wprowadzeniem do obrotu nawozów i nawozów oznaczonych „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin dookreślone zostały po ponad dwóch latach od przejęcia realizacji tego zadania. Regulamin organizacyjny uwzględniał nowe zadania ustawowe, a struktura organizacyjna Inspektoratu była dostosowana do ich realizacji. Pracownikom realizującym zadanie związane z wprowadzeniem do obrotu nawozów, przypisano realizację tych działań w zakresach czynności.

W ramach sprawowanego nadzoru, Inspektorat realizował kontrole planowe z uwzględnieniem harmonogramu poboru próbek, a także podejmował kontrole dodatkowe. Reagowano na sygnały o potencjalnych nieprawidłowościach podejmując pozaplanowe kontrole interwencyjne. W wyniku przeprowadzonych kontroli formułowane były zalecenia pokontrolne, których realizację monitorowano. W przypadku stwierdzenia naruszeń ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu⁵, Wojewódzki Inspektor nakładał na osoby odpowiedzialne za stwierdzone wykroczenia kary grzywny. W jednym przypadku z protokołu kontroli

¹ Dalej: WIORIN, Inspektorat.

² Dalej: Wojewódzki Inspektor.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 76, ze zm., dalej: ustawa o nawozach i nawożeniu

wykreślono punkt dotyczący sankcji, pomimo stwierdzenia naruszenia przepisów, stanowiących wykroczenie, co było działaniem nierzetelnym. We wszystkich zbadanych kontrolach dokumentowanie czynności kontrolnych odbywało się zgodnie z *Procedurą przeprowadzania kontroli*, a pobory prób do badań dokonywano zgodnie z *Procedurą pobierania próbek*. Pobrane podczas kontroli próby nawozów, nawozów oznaczonych „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin przekazywane były do odpowiednich okręgowych stacji chemiczno-rolniczych, stosownie do porozumienia Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej: GIORIN) z Dyrektorem Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w sprawie współpracy w zakresie kontroli jakości nawozów. W latach objętych kontrolą, w jedenastu przypadkach nie zlecono zbadania wszystkich parametrów jakościowych i zanieczyszczeń wytypowanych do badań w protokole pobrania próby.

Decyzja administracyjna zakazująca wprowadzenia do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin wydana została prawidłowo w oparciu o jednoznaczne kryteria. Podjęte działania kontrolne po wydanej decyzji potwierdziły, że nawóz nie został wprowadzony do obrotu.

Prawidłowo ustalona została wysokość opłaty za przeprowadzone przez WIORiN czynności kontrolne uwzględniające również koszty badania próby w postępowaniu zakończonym wydaniem decyzji o zakazie wprowadzenia nawozu do obrotu.

Spośród sześciu objętych kontrolą spraw, pięć załatwiono niezgodnie z zasadami określonymi przez Inspektora Wojewódzkiego w zarządzeniu w sprawie zasad postępowania przy rozpatrywaniu sygnałów obywatelskich.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

Opis stanu
faktycznego

1. Zgodnie ze statutem WIORiN, w brzmieniu nadanym zarządzeniem Wojewody Wielkopolskiego z dnia 22 maja 2020 r.⁷, w skład Inspektoratu wchodziło m.in. pięć działów i 30 Oddziałów. Zmianą statutu z dnia 21 stycznia 2021 r. dotychczasowy Dział Ochrony Roślin i Techniki zastąpiony został działem o nazwie „Dział Ochrony Roślin i Nasiennictwa”⁸. Zadania z zakresu nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin unormowane zostały w regulaminie przyjętym 9 lutego 2021 r.⁹ W § 17 ww. regulaminu zapisano, że w skład Działu Ochrony Roślin i Nawozów wchodzi jedno i wieloosobowe stanowiska pracy, a do zakresu jego działania należy w szczególności: nadzór i kontrola nad wprowadzeniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin.

Realizację zadań z zakresu nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin powierzono: w lipcu 2020 r. trzem pracownikom z Działu Ochrony Roślin i Techniki; na koniec 2020 r. czterem osobom; na koniec 2021 r. 10 pracownikom¹⁰, a na koniec 2022 r. 65 pracownikom Inspektoratu.

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Zarządzenie Wojewody Wielkopolskiego Nr 218/20 z 22 maja 2020 r. w sprawie nadania statutu.

⁸ Zarządzenie Wojewody Wielkopolskiego Nr 24.21 z 21 stycznia 2021 r. zmieniające zarządzenie w sprawie nadania statutu Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Poznaniu.

⁹ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 grudnia 2020 r. w sprawie szczegółowej organizacji Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, które weszło w życie 1 stycznia 2021 r. inspektoraty na dostosowanie regulacji organizacyjnych uwzględniające nowe zadania miały 60 dni.

¹⁰ Po zmianie statutu z Działu Ochrony Roślin i Nasiennictwa i oddziałów terenowych.

Zadania przypisane poszczególnym pracownikom zawarte zostały w ich zakresach czynności w sposób jasny i przejrzysty oraz w sposób adekwatny do zadań Inspektoratu¹¹.

(akta kontroli str. 7-8, 65-72)

2. W drugim półroczu 2020 r. Inspektorat nie wytypował do kontroli żadnych podmiotów w zakresie wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. GIORIN w wydanych „Wytycznych do planów pracy Wojewódzkich Inspektorów Ochrony Roślin i Nasiennictwa na 2020 rok” z 31 grudnia 2019 r. nie zawarł wytycznych w zakresie nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin. Nie były one również aktualizowane po przejęciu tego zadania przez WIORiN, tj. po 1 lipca 2020 roku.

Wojewódzki Inspektor podał w złożonych wyjaśnieniach, że „przejęcie kompetencji w zakresie nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin wymagało opracowania procedur kontroli, wzorów formularzy protokołów kontroli, wytycznych do kontroli. Była to nowa dziedzina dla inspektorów, w której nie mieli doświadczenia i konieczne były szczegółowe szkolenia w zakresie wiedzy merytorycznej na temat nawozów oraz regulacji prawnych w tym obszarze.” Według składającego wyjaśnienia, WIORiN w Poznaniu w 2020 r. nie przeprowadził czynności kontrolnych (...) prowadził natomiast działania polegające m.in. na: organizacji nadzoru (wyznaczenie osób odpowiedzialnych), szkoleniach¹², analizie dokumentacji przekazanej przez Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Poznaniu (dalej: WIJHARS), wyjaśnianiu sprawy przekazanej przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu (ekstrakt konopi), współpracy z GIORiN w zakresie wypracowania procedur kontroli, zakupu sprzętu niezbędnego do pobierania próbek, stworzenia bazy zawierającej dane podmiotów prowadzących działania w zakresie wprowadzania do obrotu nawozów.

(akta kontroli str. 129-132, 576-578)

3. Wytyczne dotyczące minimalnej ilości podmiotów do skontrolowania oraz ilości próbek pobranych do badania na rok 2021 zostały określone przez GIORIN w „Harmonogramie pobierania próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin...” z dnia 28 kwietnia 2021 r. Dla Inspektoratu w Poznaniu do kontroli wskazano sześć podmiotów, które należało objąć kontrolą z minimalną ilością próbek w liczbie dziesięciu. W oparciu o te zalecenia WIORiN pismem z dnia 26 maja 2021 r. przyjął „Harmonogram pobierania próbek „nawozów” na 2021 r.”, w którym wskazano sześć podmiotów do kontroli z przypisaniem rodzaju próbek które będą pobierane u konkretnego przedsiębiorcy. W harmonogramie tym wskazano, że zostaną pobrane trzy próbki wapna nawozowego/środka wapnującego, jedna próbka nawozu o wysokiej zawartości azotu na bazie azotanu amonu, trzy próbki „NAWOZÓW WE” oraz trzy próbki środków wspomagających uprawę roślin. Próby do badania wytypowano zgodnie z zaleceniami GIORiN. Pismem z dnia 2 listopada 2021 r. zastąpiono dwa podmioty wcześniej wytypowane do kontroli.

(akta kontroli str. 73-87, 91)

Wytyczne dotyczące minimalnej ilości podmiotów do skontrolowania oraz ilości próbek pobranych do badania na rok 2022 zostały określone przez GIORIN 16 lutego

¹¹ W zakresie obowiązków: „wykonuje inne zadania zlecone (...) w tym zagadnienia związane z nadzorem nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin.

¹² Pięć szkoleń w 2020 roku.

2022 r. w „Harmonogramie pobierania próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin...”. Dla WIORiN do kontroli wskazano sześć podmiotów, które należało objąć kontrolą z minimalną ilością, co najmniej dziesięciu próbek. W oparciu o te zalecenia WIORiN pismem z 25 lutego 2022 r. przyjął „Harmonogram pobierania próbek nawozów”, nawozów oznaczonych „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin na 2022 r., w którym wskazano osiem podmiotów do kontroli z określeniem próbek jakie będą pobierane u poszczególnych przedsiębiorców. W harmonogramie tym wskazano, że zostaną pobrane trzy próbki nawozu mineralnego, trzy próbki nawozu organicznego, dwie próbki „NAWOZÓW WE” oraz środek poprawiający właściwości gleby i podłoże do upraw. Próby do badania wytypowano zgodnie z zaleceniami GIORiN. Pismem z dnia 11 sierpnia 2022 r. dodano dwa podmioty do wcześniej wytypowanych.

(akta kontroli str. 92-102)

4. Z wyjaśnień Wojewódzkiego Inspektora wynika, że w związku z przejęciem przez WIORiN nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin w 2020 r. nie przewidziano wzrostu budżetów poszczególnych WIORiN na realizację zadań w tym zakresie. Inspektorat w 2021 r. informował wojewodę o konieczności przyznania kwoty 100.000 zł na pokrycie kosztów prowadzenia nadzoru w ww. zakresie, tj. zakupu paliwa, sprzętu do pobierania próbek, artykułów biurowych, sprzętu elektronicznego oraz wyposażenia stanowisk pracy, a także zatrudnienie nowych pracowników w roku 2022. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że kwota ta nie została uwzględniona w budżecie Inspektoratu, jednak WIORiN zapewnił ze środków własnych pełne wykonanie nałożonych planów kontroli, a także utworzył nowe stanowisko pracy oraz rozszerzył zakresy upoważnień i obowiązków dotychczasowych pracowników. Wojewódzki Inspektor wskazał, że budżet zaplanowany na rok 2023 przewidywał środki na prowadzenie przez WIORiN zadań związanych z nadzorem nad rynkiem nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, bez których znaczny wzrost ilości zaplanowanych działań nie byłby możliwy do wykonania. W ramach projektu budżetu na 2023 r. Inspektorat w Poznaniu otrzymał kwotę 1.448.000 zł, z tego: na zatrudnienie pracowników 1.197.000 zł oraz na wydatki rzeczowe 251.000 zł.

(akta kontroli str. 129-141)

5. Zarządzeniem nr 11/2019 z dnia 21 czerwca 2019 r. wprowadzono zasady postępowania w związku z zarządzaniem ryzykiem w WIORiN w Poznaniu. Załącznikiem do ww. zarządzenia był katalog ryzyk oraz opis procedur związanych z zarządzaniem ryzykiem. Zarządzeniem Wojewódzkiego Inspektora z dnia 12 listopada 2019 roku wprowadzono w Inspektoracie system kontroli zarządczej. Przejmując zadanie nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, w 2020 r. nie określono ryzyk bezpośrednio związanych z tym zagadnieniem, co zostało opisane w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W trakcie kontroli NIK, w dniu 20 marca 2023 r.¹³ Wojewódzki Inspektor dokonał nowych uregulowań wprowadzając system kontroli zarządczej z określeniem katalogu ryzyk łącznie z kartą informacyjną ryzyka, uwzględniając nie tylko ryzyka związane z kontrolami przeprowadzanymi przez WIORiN, ale również z określeniem ryzyk związanych z kontrolami nawozów i nawozów oznaczonych „NAWOZAMI WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin. Do systemu kontroli zarządczej dołączono również „metodykę oceny ryzyka, matrycę stosunek – prawdopodobieństwo”.

(akta kontroli str. 906-987)

¹³ Zarządzenie nr 8/2023 z dnia 20 marca 2023 r. w sprawie systemu kontroli zarządczej w WIORiN w Poznaniu.

W Inspektoracie w lipcu 2021 r. dokonano przeglądu procedur kontroli zarządczej za okres lipiec 2020 – czerwiec 2021, uwzględniając oświadczenie o stanie kontroli zarządczej Wojewódzkiego Inspektora za rok 2020. Ocena kontroli zarządczej za okres lipiec 2021 r. - czerwiec 2022 r. przeprowadzona została 30 czerwca 2022 r. łącznie z oświadczeniem Wojewódzkiego Inspektora o stanie kontroli zarządczej za ww. okres.

(akta kontroli str. 579-594 i 156-163)

6. W drugim półroczu 2020 r.¹⁴ Inspektorat nie przeprowadził żadnej kontroli w zakresie nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin. Wyjaśniając brak ww. działań Wojewódzki Inspektor podał, że w 2020 r. nie prowadził działań dotyczących nadzoru nad rynkiem nawozów z uwagi na pełną realizację planu przewidzianego na ten rok przez WIJHARS. Dodał, że okres ten był intensywnie wykorzystywany do poszerzenia wiedzy przez pracowników WIORiN.

(akta kontroli str. 129-141)

Procedury prowadzenia kontroli określone zostały zarządzeniem GIORiN nr 15/2020 z 17 listopada 2020 r. w sprawie wprowadzenia procedury kontroli w zakresie wprowadzenia do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin. Procedury pobierania próbek określono zarządzeniem GIORiN nr 12/2021 z 29 kwietnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia procedury pobierania próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin.

(akta kontroli str. 104-105)

6.1. W 2021 r. WIORiN w Poznaniu przeprowadził 11 kontroli w 10 podmiotach. W niniejszej kontroli NIK analizą objęto 10 kontroli przeprowadzonych w dziewięciu podmiotach gospodarczych¹⁵.

Zgodnie z wytycznymi GIORiN, kontrolą w 2021 r. należało objąć co najmniej sześć podmiotów pobierając do badań co najmniej 10 próbek w tym: trzy próbki wapna nawozowego/środka wapnującego – pobrano jedną; trzy próbki nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” – pobrano sześć; jedną próbkę nawozu o wysokiej zawartości azotu na bazie azotanu amonu – nie pobrano takiej próbki; trzy próbki nawozów i środków wspomagających uprawę roślin – pobrano trzy. Różnicę w rodzaju pobranych próbek do badań, Kierownik Działu Ochrony Roślin i Nawozów wyjaśniła tym, że „nawozy wapnujące były również nawozami WE i tak je zakwalifikowano w zestawieniu. Ponadto, brak było producentów nawozów o wysokiej zawartości azotu na bazie azotanu amonu”.

(akta kontroli str. 88-991, 106, 125)

Z dziesięciu podmiotów, w których przeprowadzono kontrolę, próbki do badań pobrano w siedmiu z nich (od jednego do trzech nawozów/środków wspomagających). W każdym badaniu pobierano po trzy próby (jedna przekazywana była bezpośrednio do laboratorium, jedna pozostawała w podmiocie kontrolowanym, jedna przechowywana w WIORiN). Przedmiotem kontroli u poszczególnych przedsiębiorców było również sprawdzenie prawidłowości oznakowania na opakowaniu z deklarowanym składem nawozu.

¹⁴ Tj. od dnia przejęcia zadania od WIJHARS, do końca roku.

¹⁵ Protokoły z postępowań oznaczone: nr 11/2021 z 14.01.2021, nr 4/2021 z 24.09.2021, nr 5/2021 z 08.10.2021, nr 446/2021 z 09.08.2021, nr 327/2021 z 16.06.2021, nr 3/2021 z 22.06.2021, nr 1/2021 z 29.11.2021, nr 686 z 14.10.2021, nr 6/2021 z 19.11.2021, nr 809/2021 z 23.11.2021. Analizą kontrolną nie objęto kontroli przeprowadzonej w AQUANET SA w Poznaniu z powodu braku wytwarzania nawozów.

Wszyscy skontrolowani przedsiębiorcy zostali poinformowani o kontroli zgodnie z art. 48 ust. 1 Prawo przedsiębiorców¹⁶. WIORiN nie dokonywał poboru próbek korzystając z uprawnień art. 48 ust. 5 ustawy Prawa przedsiębiorców.

We wszystkich przeprowadzonych kontrolach obok kontrolerów udział brali przedstawiciele podmiotu kontrolowanego.

Spośród dziesięciu analizowanych kontroli, nieprawidłowości stwierdzono w pięciu postępowaniach. Dotyczyły one nieprawidłowości w etykiecie lub nieprawidłowego oznakowania¹⁷.

W czterech przypadkach przedsiębiorcy ukarani zostali mandatami na podstawie art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu¹⁸. Wysokość mandatów wynosiła odpowiednio: 300, 300, 300, 100 złotych.

W każdej z pięciu kontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości, wydano zalecenia dotyczące wprowadzania do obrotu produktów prawidłowo oznakowanych. Kontrola laboratoryjna pobranych próbek nie wykazała nieprawidłowości w zakresie spełniania wymagań jakościowych i wymagań w zakresie dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń.

W toku jednej z przeprowadzonych w 2021 r. kontroli¹⁹ stwierdzono, że na etykiecie nawozu umieszczono słowa „Nawóz WE”, które powinny być zapisane wielkimi literami („NAWÓZ WE”). Ponadto, składniki pokarmowe w przedstawionej etykiecie kontrolowanego nawozu zapisane zostały tylko przy pomocy symboli chemicznych, a w przypadku zapisu etykiety nawozu WE powinny być wyrażone słownie i odpowiednimi symbolami chemicznymi. W etykiecie kontrolowanego nawozu związki stanowiące rolę stabilizującą roztworu zostały błędnie opisane jako jego mikroskładnik, a powinny one zostać zawarte w części identyfikacji dobrowolnej. Na etykiecie kontrolowanego nawozu brak było obowiązkowej informacji „Stosować wyłącznie w uzasadnionej potrzebie. Nie przekraczać zalecanych dawek”. Stwierdzone błędne opisy na etykiecie, stanowiły naruszenie art. 9 ust. 1 lit. a) art. 23 ust. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 2003/2003 z 13 października 2003 r. w sprawie nawozów. W zaleceniach pokontrolnych nakazano zaopatrzyć nawóz w prawidłową etykietę. Właściciel zwrócił producentowi nawozu zakwestionowaną przez WIORiN partię nawozu w celu zaopatrzenia produktu we właściwą etykietę.

Z treści protokołu kontroli wykreślono punkt dotyczący zastosowanej sankcji, co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 169-362, 894-905)

6.2. W 2022 r. WIORiN w Poznaniu przeprowadził 14 kontroli w 10 podmiotach, pobrał 11 próbek. W niniejszej kontroli analizą objęto 10 kontroli przeprowadzonych w 10 podmiotach gospodarczych²⁰.

Zgodnie z wytycznymi GIORiN, kontrolą należało w 2021 r. objąć co najmniej sześć podmiotów pobierając do badań co najmniej 10 próbek w tym: dwie próbki nawozów organicznych lub organiczno-mineralnych – pobrano trzy; dwie próbki nawozów nieorganicznych lub mineralnych – pobrano jedną; dwie próbki polepszaczy glebowych lub środków poprawiających właściwości gleby – pobrano dwie; cztery próbki pozostałych produktów – pobrano pięć. Różnicę w rodzaju pobranych próbek

¹⁶ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Dz. U z 2021 r. poz. 162).

¹⁷ Numer protokołu: 11/2021, 327/2021, 3/2021, 446/2021, 809/2021.

¹⁸ Tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 76.

¹⁹ Protokół kontroli nr 11/2021 wraz z aneksem do protokołu kontroli.

²⁰ Protokoły z postępowań oznaczone: nr 168/2022 z 23-27.06.2022 (dodatkowe kontrole w tym podmiocie nr 187/2022 z 26.07.2022, 267/2022 z 24.10.2022), 157/2022 z 04.07.2022, 164/2022 z 06.07.2022 (dodatkowa kontrola 248/2022 z 04.11.2022), 422/2022 z 21.07.2022, OOW.2.2022 z 20.07.2022 (dodatkowa kontrola OOW.3.2022 z 03.11.2022), 72/2022 z 08.08.2022, 315/2022 z 06.06.2022, 305/2022 z 25.05.2022.

do badań, Kierownik Działu Ochrony Roślin i Nawozów wyjaśniła tym, że „nawóz mineralny jest nawozem WE”.

(akta kontroli str. 99-103)

Z dziesięciu podmiotów, w których przeprowadzono kontrolę, próbki do badań pobrano w dziewięciu (od jednego do dwóch nawozów/środków wspomagających). W każdym badaniu, poza kontrolą oznaczoną pierwszym protokołem nr 168/2022 z 23-27 06.2022 r., pobierano po trzy próby (jedna przekazywana była bezpośrednio do laboratorium, jedna pozostawała w podmiocie kontrolowanym, jedna przechowywana w WIORiN). Przedmiotem kontroli u poszczególnych przedsiębiorców było również sprawdzenie prawidłowości oznakowania na opakowaniu z deklarowanym składem nawozu.

Wszyscy skontrolowani przedsiębiorcy zostali poinformowani o kontroli zgodnie z art. 48 ust. 1 Prawo przedsiębiorców. WIORiN nie dokonywał poboru próbek korzystając z uprawnień art. 48 ust. 5 ustawy Prawa przedsiębiorców.

We wszystkich przeprowadzonych kontrolach obok kontrolerów udział brali przedstawiciele podmiotu kontrolowanego.

(akta kontroli str. 894-905)

6.2.1. W trzech z dziesięciu analizowanych kontroli pierwotne badania laboratoryjne wykazały nieprawidłowości w zakresie wymagań jakościowych lub zanieczyszczeń w składach nawozów. Ostatecznie, tylko w jednym przypadku badany materiał nie spełniał wymagań zawartych w deklaracji producenta. Dotyczyło to nw. kontroli:

a) badanie pobranej próby nawozu w kontroli oznaczonej OOW.2.2022 z dnia 20 lipca 2022 r. w zakresie: składu produktu i zanieczyszczeń nie potwierdziły deklarowanej zawartości azotu, fosforu, potasu. Wynik badań w zakresie ew. zanieczyszczeń wykazał spełnienie wszystkich wymagań. W protokole z dodatkowej kontroli na podstawie otrzymanego sprawozdania z badania próbek uznano, że badany materiał nie spełniał wymagań deklarowanych zawartych w deklaracji producenta, a kontrolowany zrezygnował z badania drugiej próbki. Na dzień sporządzania dodatkowego protokołu, partia towaru z którego pobrano próbkę (zbiornik 1000 litrów) znajdowała się na terenie zakładu i nie została wprowadzona do obrotu.

(akta kontroli str. 461-483, 894-905)

b) w kontroli nr 164/2022, w wyniku badania próbki nawozu przeprowadzonego przez okręgową stację chemiczno-rolniczą stwierdzono nieprawidłową zawartość składnika pokarmowego (Cu) względem deklarowanej zawartości na etykiecie. W protokole kontroli z postępowania wyjaśniającego nr 248/2022 z 4 listopada 2022, reprezentujący kontrolowanego wyjaśnił, że niezgodność wyników badań z zawartością składnika deklarowanego na etykiecie wynika z błędu drukarskiego powstałego podczas drukowania etykiet i niedokładnego sprawdzenia zamówionej partii etykiet. Przedstawiciel kontrolowanego podmiotu przedstawił dokumentację potwierdzającą jakie są prawidłowe zawartości składników deklarowanych oraz prawidłową etykietę. Przeprowadzona kontrola stanu magazynowego nie wykazała na stanie ww. nawozu z błędnym oznakowaniem. W dniu kontroli w magazynie nie było też innej partii tego nawozu.

Kontrolowany ukarany został mandatem w wysokości 500 zł. W zaleceniach zobowiązano przedsiębiorcę do „prawidłowego wypełniania etykiet z deklarowanymi zawartościami składników pokarmowych... ze wskazaniem daty do usunięcia „od dnia 4 listopada 2022 r.” i obowiązkiem powiadomienia organu przeprowadzający kontrolę o sposobie wykonania zaleceń pokontrolnych. Z protokołu ponownej kontroli wynika, że nie stwierdzono podczas kontroli magazynu występowania nawozu z błędnym oznakowaniem.

(akta kontroli str. 366-396, 894-905)

c) W kontroli oznaczonej pierwszym protokołem nr 168/2022 z 23-27.06.2022 r. pobrano cztery próbki środka wspomagającego uprawę roślin wytworzonego z komunalnych osadów ściekowych. Sprawozdanie z badania próbek przeprowadzone przez jedną z okręgowych stacji chemiczno-rolniczych wykazało w nawozie żywe jaja pasożytów jelitowych (wskaźnik ATT szt/kg s.m. w liczbie 20).

Badania pozostałych próbek przeprowadzone przez inne uprawnione podmioty nie wykazały przekroczenia dopuszczalnych norm zanieczyszczeń oraz nie wykazały obecności żywych jaj nicieni z rodzaju *Ascaris*, *Trichuris* oraz *Toxocara*. W protokole kontroli 267/2022 z dnia 24 października 2022 r. odnotowano ustalenia dotyczące przeprowadzonych badań oraz wskazano, że: „Zgodnie z otrzymanymi sprawozdaniami nawóz spełnia wymogi jakościowe i może być wprowadzony do obrotu”. Ponadto w protokole odnotowano, że według oświadczenia przedstawiciela kontrolowanego, partia badanego środka organicznego poprawiającego właściwości gleby nie została wprowadzona do obrotu.

(akta kontroli str. 397-437, 894-905)

6.3. Odnośnie badań nawozów wapniowych, wapniowo-magnezowych w formie granulowanej Wojewódzki Inspektor podał, że: „WIORiN w Poznaniu pobrał do badań jedną próbkę nawozu wapniowo-magnezowego. Nie otrzymaliśmy informacji z Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu o ewentualnych trudnościach z badaniem nawozów wapniowych wapniowo-magnezowych w formie granulowanej celem ustalenia zgodności z wymaganiami wskazanymi w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z 8.09.2010 r. w sprawie sposobu pakowania nawozów mineralnych, umieszczania informacji o składnikach nawozowych na tych opakowaniach, sposobu badania nawozów mineralnych oraz typów wapna nawozowego (Dz. U. Nr. 183, poz. 1229)”.

(akta kontroli str. 132)

Na zlecenie NIK Delegatury w Poznaniu, WIORiN przeprowadził dwie kontrole z poborem próbek środków wspomagających uprawę roślin wytworzonych z komunalnych osadów ściekowych.

Badania laboratoryjne środka wspomagającego uprawę roślin, pobranych próbek nie wykryły obecności żywych jaj pasożytów ani salmonelli. Stwierdzono zgodność badanych parametrów z wymaganiami.

(akta kontroli str. 995-1012)

Badania laboratoryjne środka poprawiającego właściwości gleby (próbek pobranych w dniu wejścia do jednostki), nie wykazały obecności żywych jaj pasożytów jelitowych, jednak wykazały obecność salmonelli²¹. W badaniu drugiej próbki nie wykryto salmonelli. Nie stwierdzono również obecności żywych jaj pasożytów jelitowych²². Produkt ten badany był również w ubiegłym roku. Badania w zakresie zgodności nie wykazały odstępstw.

(akta kontroli str. 1013- 1034)

7. Z porozumienia zawartego pomiędzy GIORIN a Dyrektorem Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej z 8 września 2020 r. wynika, że organy Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa będą przekazywały do badań do właściwych okręgowych stacji chemiczno-rolniczych próbki nawozów i środków wspomagających uprawę roślin wraz z protokołami pobrania próbek.

(akta kontroli str. 111-113)

²¹ Sprawozdanie z badań nr NK/9/1-1/2023 z 17.02.2023 r.

²² Sprawozdanie z badań nr NK/14/1-1/2023 z 14.03.2023 r.

Z harmonogramu poboru próbek GIORiN przekazanego do poszczególnych WIORiN na lata 2021-2022 wynika, że próbki nawozów i środków wspomagających właściwości gleby należy przekazywać do właściwych miejscowo okręgowych stacji chemiczno-rolniczych. W przypadku badań nawozów i środków wspomagających uprawę roślin lub organiczno-mineralnych na obecność żywych jaj pasożytów jelitowych i bakterii z rodzaju *salmonella* próbki należy przekazać do OSCh-R w Warszawie. Ponadto w przypadku przebadania próbki końcowej kontrolnej, lub też w dalszej perspektywie, próbki końcowej dodatkowej, próbkę należy przekazać do OSCh-R o ile jest to możliwe, innej niż ta która pierwotnie wykonała badanie przy uwzględnieniu informacji o akredytowanych metodach badawczych dla poszczególnych OSCh-R. Powyższe wynikało z zarządzenia GIORiN nr 12/2021 z 29 kwietnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia procedury pobierania próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin (pkt X, XI).

(akta kontroli str. 105, 114-124)

W roku 2021, WIORiN w Poznaniu przekazał do badań do OSCh-R w Poznaniu dziesięć próbek w zakresie badań na skład i zanieczyszczenia. Laboratorium wydało 10 sprawozdań z badań. W żadnej z badanych próbek nie stwierdzono nieprawidłowości. Sprawozdania z badań sporządzane były średnio w 43 dni od pobrania próby, tj. w terminach od 29²³ do 55²⁴ dni.

W roku 2022, WIORiN w Poznaniu przekazał do badań: do OSCh-R w Poznaniu 11 próbek, jedną próbkę do OSCh-R w Warszawie oraz dwie próbki (końcowe) do Państwowego Instytutu Weterynaryjnego Państwowy Instytut Badawczy w Puławach. Badania pierwszych 11 próbek wykazały w trzech przypadkach nieprawidłowości w zakresie składu lub zanieczyszczeń. W jednym przypadku przeprowadzono dodatkowe badania, które nie potwierdziły wcześniejszych ustaleń²⁵. W kolejnym przypadku po wyjaśnieniu nieprawidłowości oznakowania na etykiecie, „zmianą do sprawozdania z badań NK/8/2022” z dnia 19.12.2022 r. OSCh-R w Poznaniu stwierdziła zgodność badanych parametrów²⁶.

W jednym przypadku przeprowadzone badania były podstawą wszczęcia dalszego postępowania i wydania decyzji o zakazie wprowadzania nawozu do obrotu.

Sprawozdania z badań sporządzane były średnio w 51 dni od pobrania próby. Sporządzano je w terminie od 23²⁷ do 104 dni²⁸.

(akta kontroli str. 894-905)

Z informacji przekazanej przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Poznaniu wynika, że laboratorium oznacza 105 parametrów w nawozach w tym 45 oznaczeń jest akredytowanych. Sprawozdania z badań przeprowadzonych przez laboratorium OSCh-R w Poznaniu w latach 2021-2022 zawierały wyniki badań nieakredytowanych, które w sprawozdaniu były odpowiednio oznaczone. Do takich badań m.in. należą badania parametrów (zawartości) na: cynk, ołów, kadm, rtęć, nikiel, chrom, brom.

(akta kontroli str. 989)

Z porównania protokołów pobrania próby ze sprawozdaniami badań próbek wynika, że WIORiN w ośmiu kontrolach, w jedenastu zbadanych próbach, nie zlecił laboratorium zbadania wszystkich parametrów (zarówno jakościowych, jak

²³ Protokół kontroli nr 809/2021

²⁴ Protokół kontroli nr 4/2021 z 24.09.2021

²⁵ Protokół kontroli 168/2022 z 23-27 czerwca 2022 r., 187/2022 z 26.07.2022 r., 267/2022 z 24.10.2022 r.

²⁶ Protokół kontroli 164/2022 z 6.07.2022 r., 248/2022 z 4.11.2022 r.

²⁷ Protokół kontroli 168.2022 z 23-27 07.2022 r.

²⁸ Protokół kontroli 164/2022 z 6.07 2022 r.

i zanieczyszczeń) wytypowanych do badań w protokole pobrania próby²⁹, co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 192, 214, 238, 300, 331, 397, 484, 498)

8. W okresie objętym kontrolą Inspektorat wydał jedną decyzję zakazującą wprowadzania do obrotu nawozu organicznego. Wydanie decyzji zostało poprzedzone postępowaniem kontrolnym opisanym w pkt 6.2.1 ppkt a niniejszego wystąpienia pokontrolnego. Na podstawie otrzymanego sprawozdania z badania próbek uznano, że badany materiał nie spełniał wymagań zawartych w deklaracji producenta. Na dzień sporządzania drugiego protokołu partia nawozu z którego pobrano próbkę (zbiornik 1000 litrów) znajdowała się na terenie zakładu – nie została wprowadzona do obrotu.

W dniu 22 listopada 2022 r. Wojewódzki Inspektor wydał „zawiadomienie o wszczęciu postępowania z urzędu” w stosunku do przedsiębiorcy w związku z zakazem wprowadzenia do obrotu nawozu organicznego. Wydana decyzja zawierała niezbędne elementy wymagane przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego. Przedsiębiorca został prawidłowo poinformowany o możliwości złożenia odwołania do GIORIN. Odwołanie nie zostało złożone i decyzja stała się ostateczna. Ponowna kontrola WIORiN, przeprowadzona w 2023 r., wykazała, że środek nadal znajduje się na terenie przedsiębiorstwa i nie został wprowadzony do obrotu.

(akta kontroli str. 108-109, 461-483)

9. Zgodnie z pkt. VIII, 9. Zarządzenia nr 15/2020 GIORIN z 17 listopada 2020 roku w sprawie wprowadzenia procedury kontroli w zakresie wprowadzenia do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych, pismem z 17 stycznia 2023 r. WIORiN powiadomił GIORIN o decyzji zakazującej wprowadzania do obrotu nawozu organicznego w ilości 1000 litrów, który nie spełniał wymogów jakościowych³⁰.

(akta kontroli str. 110)

10. W latach objętych kontrolą nie wystąpiły przypadki wycofania nawozu, nawozu oznaczonego „NAWÓZ WE” lub środka wspomagającego uprawę roślin z rynku, co mogłoby wiązać się z ponoszeniem dodatkowych opłat sankcyjnych przez przedsiębiorcę.

(akta kontroli str. 595)

11. W latach objętych kontrolą, WIORiN w Poznaniu wydał tylko jedną decyzję, którą zakazano wprowadzenia do obrotu środka wspomagającego uprawę roślin (opisaną w pkt 6.2.1 ppkt a niniejszego wystąpienia pokontrolnego). Nie wystąpiły przypadki, które skutkowałyby wycofaniem nawozu z rynku, co wiązałoby się z potrzebą upublicznienia informacji w tym zakresie.

(akta kontroli str. 108-109)

12. W wyniku przeprowadzonej przez WIORIN kontroli opisanej w pkt 6.2.1 ppkt a niniejszego wystąpienia pokontrolnego³¹ stwierdzono, że badany materiał nie spełnia wymagań deklarowanych zawartych w deklaracji producenta. Konsekwencją takich ustaleń było wydanie decyzji o zakazie wprowadzenia nawozu do obrotu.

²⁹ Brak badań: Protokół 4/2021 z 24.09.2021 molibden, azot azotanowy, azot amonowy, azot amidowy; protokół 5/2021 z 08.10.2021 azot całkowity, molibden; protokół 446/2021 z 09.08.2021 azot amidowy, zawartość chlorków; protokół 686/2021 z 14.10.2021 trójtlenek siarki całkowitej; protokół 6/2021 z 19.11.2021 zmiana całego zakresu - podłoże do rododendronów; protokół 164/2022 z 06.07.2022 chrom i nikiel (w dwóch próbach); protokół 72/2022 z 09.08.2022 chrom i nikiel; protokół 1/2022 z 10.05.2022 tlenek sodu rozpuszczalny w wodzie, tlenek magnezu rozpuszczalny w wodzie.

³⁰ Kontrola opisana w pkt 6.2.1 ppkt a niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

³¹ Protokół kontroli nr OOW.2.2022 z 20 lipca 2022 r. oraz postępowanie opisanym w protokole kontroli nr OOW.3 z 3 listopada 2022 r.

Pismem z dnia 23 listopada 2022 r. Wojewódzki Inspektor wezwał podmiot kontrolowany do zapłaty na rachunek właściwego miejscowo urzędu skarbowego, opłaty za przeprowadzone czynności w wysokości 581,16 zł. z określeniem 14 dniowego terminu zapłaty. W wezwaniu zapisano m.in., że powyższą opłatę należy uiścić w związku ze stwierdzeniem niezgodności jakościowej nawozu. W aktach sprawy znajdowało się potwierdzenie wpłaty do urzędu skarbowego wymaganej kwoty.

(akta kontroli str. 152-155, 363-365)

13. Na podstawie § 36 Regulaminu organizacyjnego zatwierdzonego przez Wojewodę Wielkopolskiego 2 czerwca 2020 r. i § 34 Regulaminu organizacyjnego zatwierdzonego przez Wojewodę Wielkopolskiego 9 lutego 2021 r. skargi, wnioski wpływające do Inspektoratu lub przyjęte osobiście przez pracowników, miały podlegać ewidencji w rejestrze skarg i wniosków, który miał być prowadzony przez pracownika Działu Administracyjnego, zatrudnionego na stanowisku do spraw obsługi sekretariatu. Pracownikowi obsługi sekretariatu w opisie stanowiska pracy nie wyznaczono takiego zadania. Rejestr skarg i wniosków prowadzony był przez Kierownika Działu Ochrony Roślin i Nawozów. Zadanie dotyczące prowadzenia ewidencji postulatów i inicjatyw obywatelskich w obowiązujących w okresie objętym kontrolą Regulaminach organizacyjnych, nie zostało przypisane do żadnego działu albo stanowiska pracy. Zastępca Wojewódzkiego Inspektora wyjaśnił, że większość spraw wpływających do WIORiN, kwalifikowana jako skargi, wnioski albo postulaty i inicjatywy obywatelskie dotyczyły zagadnień związanych z kontrolami w zakresie stosowania środków ochrony roślin. W związku z tym, zwyczajowo rejestr prowadzony był przez Kierownika Działu Ochrony Roślin i Nawozów. Jednocześnie Zastępca Wojewódzkiego Inspektora zobowiązał się do aktualizacji opisu stanowiska pracy i przeniesienie rejestru do sekretariatu Wojewódzkiego Inspektoratu oraz przydzielenia zadania dotyczącego postulatów i inicjatyw obywatelskich, pracownikowi zatrudnionemu na stanowisku ds. obsługi sekretariatu.

(akta kontroli str. 32, 59, 596-607, 878-879, 882, 884)

Wojewódzki Inspektor określił zasady postępowania przy rozpatrywaniu sygnałów obywatelskich³². Zarządzenie to nie zostało dostosowane do obowiązującej struktury organizacyjnej Inspektoratu. Jako komórka koordynująca proces przyjmowania i rozpatrywania sygnałów obywatelskich został wskazany Dział Ochrony Roślin i Techniki, który od 2 czerwca 2020 r. zmienił nazwę na Dział Ochrony Roślin i Nawozów. Według powołanego zarządzenia sygnały obywatelskie, kierowane do urzędów państwowych, w tym do WIORiN, mogą przybierać różną formę tj. skarg, wniosków, petycji, postulatów lub inicjatyw obywatelskich. W rejestrze skarg i wniosków, prowadzonych dla spraw określonych w z art. 227 i 241 ustawy z 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego³³, w latach 2020-2022 odnotowano łącznie sześć spraw. Żadna ze spraw nie dotyczyła obrotu nawozami i środkami wspomagającymi uprawę roślin. Do Inspektoratu w latach 2020-2022 wpłynęło łącznie 108 spraw zakwalifikowanych jako postulaty i interwencje obywatelskie, z których dwie (2%), tj. jedna w 2020 r. dotyczyła wprowadzonego do obrotu nawozu i jedna w 2021 r. - stymulatora wzrostu. Pięć spraw Inspektorat załatwił z naruszeniem zasad przyjętych w Zarządzeniu. Zagadnienie to opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 32, 59, 616-622, 624, 629, 699-701, 892-893)

³² Zarządzenie nr 15/2015 Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z 12 października 2015 r. w sprawie zasad postępowania przy rozpatrywaniu sygnałów obywatelskich, dalej Zarządzenie w sprawie sygnałów obywatelskich

³³ Dz. U. z 2022 r., poz. 2000, ze zm., dalej kpa.

Ponadto Nadleśnictwo Łopuchowo 6 czerwca 2022 r. zwróciło się do Inspektoratu w sprawie stosowania nawozu organicznego, co mogło spowodować niekontrolowaną eutrofizację pobliskiego jeziora. Zastępca Inspektora Wojewódzkiego, na podstawie art. 20 kpa, przekazał zgodnie z właściwością miejscową ww. sprawę do wykorzystania służbowego Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska w Poznaniu (WIOŚ).

Inne inspekcje i służby przekazały WIORiN trzy sprawy. WIJHARS 3 lipca 2020r. przekazał WIORiN dwie sprawy dotyczące wprowadzenia do obrotu produktów minerałów i pierwiastków. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Poznaniu (PPIS) przekazał 27 lipca 2020 r. sprawę dotyczącą wprowadzania do obrotu produktów z dodatkiem CBD³⁴. Produkty z dodatkiem CBD, minerałów i pierwiastków z morza martwego i minerałów glinokrzemianowych były oferowane jako nawozy, a jednocześnie sprzedawcy sugerowali zastosowanie tych preparatów jako wyroby medyczne albo suplementy diety. Wielkopolski Inspektorat Inspekcji Handlowej w Poznaniu (WIH) przekazał informację dotyczącą sprzedaży przeterminowanych nawozów i innych substancji do pielęgnacji roślin.

(akta kontroli str. 647-697)

14. W związku z przejściem nowych obowiązków Inspektorat nie otrzymał od WIJHARS dokumentacji dotyczącej analizy ryzyka, w tym typowania podmiotów do kontroli. Zakres przekazywanych informacji był ustalany na poziomie GIORiN. Inspektorat otrzymał informacje zbiorcze z kontroli planowanych w zakresie prawidłowości wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin w latach 2018-2020. Wojewódzki Inspektor poinformował, że dokumentacja ta była podstawą do ustalenia harmonogramu kontroli i pobierania próbek.

WIORiN nie współpracował i nie wymieniał informacji z WIOŚ przy kontrolach środków wspomagających uprawę roślin wytwarzanych z komunalnych osadów ściekowych. Wojewódzki Inspektor poinformował, że nie prowadzono wspólnych kontroli w tym zakresie. Według informacji Inspektora Wojewódzkiego w dotychczas prowadzonych kontrolach nie stwierdzono uchybień, które wymagałyby zgłoszenia do WIOŚ.

Według informacji Wojewódzkiego Inspektora, dotychczas nie współpracowano z Inspekcją Weterynaryjną w zakresie spełniania wymagań przez nawozy lub środki wspomagające uprawę roślin, które zostały wytworzone z produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych lub zawierających w swoim składzie produkty uboczne pochodzenia zwierzęcego lub produkty pochodne. Wojewódzki Inspektor stwierdził, że przeprowadzone kontrole nie wykazały uchybień, które wymagałyby zgłoszenia do Wojewódzkiego Inspektoratu Weterynarii.

WIORiN nie wymieniał informacji oraz nie przeprowadzał wspólnych kontroli z organami celnymi w zakresie nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Według informacji Wojewódzkiego Inspektora, służby celne nie zwracały się do WIORiN z wnioskiem o opinię w zakresie spełniania wymagań w przypadku importu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin.

(akta kontroli str. 650-651, 889-891)

15. W kontroli przeprowadzonej przez WIORiN w 2021 roku, udokumentowanej w protokole kontroli nr 11/2021 z 14.01.2021 r., a następnie protokole z dnia 8 lutego 2021 r. zobowiązano kontrolowanego do usunięcia niezgodności informacji na etykiecie do dnia 8.03.2021 r. W dniu 25 lutego 2021r., kontrolowany drogą mailową powiadomił Inspektorat o przekazaniu do producenta nawozów błędnie oznaczonych, celem doprowadzenia do zgodności etykiety ze produktem.

³⁴ Kannabidiol (skrót CBD, od ang. *cannabidiol*) – organiczny związek chemiczny z grupy kannabinoidów, występujący w konopiach.

W kontroli udokumentowanej protokołem nr 3/2021 z 22.06.2021 r. zobowiązano kontrolowanego do usunięcia nieprawidłowości w oznaczeniu nawozu z określeniem terminu do 31 lipca 2021 r. W wyniku monitu WIORIN z dnia 27.01.2022 r. kontrolowany poinformował WIORIN o podjętych działaniach oraz wskazał, że sprzedaż nawozu była wstrzymana do czasu uzyskania prawidłowej etykiety.

W kontroli udokumentowanej protokołem oznaczonym 327/2021 z 16 czerwca 2021 r. zobowiązano kontrolowanego do usunięcia nieprawidłowości w oznakowaniu – etykiecie z określeniem terminu „bezzwłocznie”. Poinformowano podmiot kontrolowany o obowiązku powiadomienia kontrolującego o działaniach podjętych w sprawie. W aktach kontroli znajdowała się notatka służbowa z 12 lipca 2021r. z której wynikało, że nieprawidłowości zostały usunięte.

W kontroli udokumentowanej protokołem oznaczonym 446/2021 z 9 sierpnia 2021 r. zobowiązano kontrolowanego do bezzwłocznego usunięcia nieprawidłowości w oznakowaniu – etykiecie nawozu. Poinformowano podmiot kontrolowany o obowiązku powiadomienia WIORIN o działaniach podjętych w sprawie. W aktach sprawy znajdowała się informacja z dnia 18 października 2021 r. o realizacji zaleceń pokontrolnych.

W kontroli udokumentowanej protokołem nr 809/2021, w której stwierdzono nieprawidłowości w informacjach na etykiecie, zobowiązano kontrolowanego do usunięcia nieprawidłowości (bezzwłocznie) oraz do złożenia informacji o podjętych działaniach pomimo tego, że z treści protokołu wynika w sposób jednoznaczny, że kontrolowany podmiot już w trakcie kontroli doprowadził do ich usunięcia.

Podobnie, w kontroli przeprowadzonej w 2022 r. udokumentowanej protokołami 168/2022 z 6 lipca 2022 r. i 248/2022 z 4 listopada 2022 r. zobowiązano kontrolowanego do usunięcia nieprawidłowości na etykiecie i do powiadomienia kontrolującego o tych działaniach pomimo tego, że w dniu dodatkowej kontroli nie stwierdzono na magazynie zakwestionowanego nawozu nie było też innej partii nawozu.

Wojewódzki Inspektor, wyjaśniając powyższe podał m.in., że *„zapis, iż podmiot kontrolowany jest obowiązany poinformować organ przeprowadzający kontrolę o sposobie wykonania zaleceń pokontrolnych jest wpisany we wzorzec protokołu i był pozostawiony również w sytuacji, gdy podczas kontroli nie stwierdzono żadnych uchybień. Zasadnym wydaje się aby w takich przypadkach gdzie uchybień nie ma, zostały usunięte w trakcie kontroli lub nie ma fizycznie na magazynie kwestionowanego produktu, zapis o obowiązku informowania Inspekcji o sposobie wykonania zalecenia był z protokołu wykreślony. W związku z powyższym wystąpię do Głównego inspektora (...) o zmianę wzoru protokołu uwzględniającą możliwość wykreślenia tego zapisu”.*

(akta kontroli str. 992)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W trakcie ośmiu przeprowadzonych kontroli, dla 11 pobranych prób, WIORIN nie zlecił laboratorium zbadania wszystkich parametrów, zarówno jakościowych jak i zanieczyszczeń, wytypowanych do badań w protokole pobrania próby³⁵. Zgodnie z § 2 pkt 2 Porozumienia w sprawie współpracy w zakresie kontroli jakości nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę

³⁵Brak badań: Protokół 4/2021 z 24.09.2021 (dwie próby), molibden, azot azotanowy, azot amonowy, azot amidowy; protokół 5/2021 z 08.10.2021 azot całkowity, molibden; protokół 446/2021 z 09.08.2021 azot amidowy, zawartość chlorków; protokół 686/2021 z 14.10.2021 trójtlenek siarki całkowitej; protokół 6/2021 z 19.11.2021 zmiana całego zakresu - podłoże do rododendronów; protokół 164/2022 z 06.07.2022 (dwie próby) chrom i nikiel (w dwóch próbach); protokół 72/2022 z 09.08.2022 chrom i nikiel; protokół 1/2022 z 10.05.2022 (dwie próby) tlenek sodu rozpuszczalny w wodzie, tlenek magnezu rozpuszczalny w wodzie.

roślin z dnia 8 września 2020 r.³⁶ okręgowe stacje chemiczno-rolnicze będą przekazywały do właściwych wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa sprawozdania z badań nawozu lub środka wspomagającego uprawę roślin wraz ze stwierdzeniem zgodności ze specyfikacją i wymaganiami (...) przy czym specyfikacja oznacza deklaracje producenta lub importera, lub innego podmiotu wprowadzającego do obrotu, natomiast wymaganiami określa się przepisy prawa oraz pozwolenie na dopuszczenie do obrotu lub inny dokument potwierdzający dopuszczenie do obrotu”. Ograniczenie w zakresie badań następowało na etapie (w dokumencie) zlecenia badań do laboratorium. W wyjaśnieniach dotyczących tego zagadnienia Wojewódzki Inspektor podał: „do protokołu pobrania próbki w punkcie „zakres badań” wpisywano skład nawozu deklarowany przez producenta. Dodatkowo zamieszczano informacje, że zakres badań może ulec zmianie. Następnie przy dostarczaniu próbki w zleceniu określano konkretny zakres badań. Zakres badań określony był w uzgodnieniu z laboratorium i wynikał z możliwości przeprowadzenia badań przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą w Poznaniu. Stacja chemiczno-rolnicza wykonuje zadania związane z agrochemiczną obsługą rolnictwa i do jej zadań należy określenie sposobu prowadzenia badań agrochemicznych, w tym dobór metod badawczych. Zakres badań zależy również od rodzaju nawozu lub środka wspomagającego uprawę roślin w tym od podstawy prawnej wprowadzenia do obrotu nawozu lub środka wspomagającego uprawę roślin.”

W ocenie NIK, ograniczenie badań następowało na etapie zlecenia badania próby przez laboratorium, a z żadnego dokumentu nie wynikało, aby pominięcie poszczególnych parametrów w badanych próbach było uzasadnione i nie wpływało na ocenę badanego nawozu pod względem zgodności ze specyfikacją i wymaganiami.

(akta kontroli str. 111-112, 192, 214, 238, 300, 331, 397, 484, 498)

2. Wojewódzki Inspektor pięć spośród sześciu objętych kontrolą spraw załatwiał niezgodnie z Zarządzeniem w sprawie sygnałów obywatelskich, które między innymi odsyłało do Działu VIII (skargi i wnioski) kpa. Sprawy były załatwiane przez WIORiN w terminie od 41³⁷ do 231³⁸ dni od wpływu do Inspektoratu pisma (zawiadomienia). Jednocześnie Wojewódzki Inspektor nie zawiadamiał obywateli o niezakończonym w terminie wraz z podaniem przyczyn zwłoki i nie wskazywał nowego terminu załatwienia spraw.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że w żadnej ze spraw w zakresie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, które wpłynęły w latach 2020-2022, WIORiN nie wszczął postępowania z urzędu na podstawie art. 61 §1 kpa. Zdaniem Inspektora Wojewódzkiego sprawy te nie wyczerpywały znamion skarg ani wniosków w rozumieniu kpa. Wojewódzki Inspektor stwierdził również, że sprawy te wpisywały się w merytoryczny zakres zadań, a ich procedowanie odbywało się w oparciu o właściwe przepisy prawa oraz Zarządzenia Głównego Inspektora.

NIK wskazuje, że Zarządzenie nr 15/2015 Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 12 października 2015 r. w sprawie zasad postępowania przy rozpatrywaniu sygnałów obywatelskich określa, że zasady rozpatrywania wpływających spraw są jednakowe dla skarg, wniosków, petycji, postulatów i inicjatyw obywatelskich i że sposób postępowania z nimi (przyjmowania, rozpatrywania) uregulowany jest m.in. w Dziale VIII k.p.a., gdzie określone zostały terminy ich załatwienia.

³⁶ Zawarte pomiędzy GIORiN a Dyrektorem Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej

³⁷ Nr pisma DORIN.7123.3.6.2021 z 19 sierpnia 2021 r.

³⁸ Nr pisma WOT.7123.3.3.2020 z 15.03.2021 r.

Ponadto NIK wskazuje, że w dwóch sprawach interwencji obywatelskich, które złożono w Inspektoracie, termin podjęcia czynności kontrolnych nie gwarantował już załatwienia tych spraw bez zbędnej zwłoki. Kontrole podjęto bowiem po 52 i 75 dniach od wpływu tych spraw do WIORiN.

W czasie kontroli NIK, Wojewódzki Inspektor Zarządzeniem nr 4/2023 z 27 lutego 2023 r. ustalił zasady postępowania przy rozpatrywaniu postulatów i interwencji obywateli w WIORiN. Zgodnie z przyjętymi zasadami komórka organizacyjna odpowiedzialna za przygotowanie rozstrzygnięcia została zobowiązana niezwłocznie powiadomić wnoszącego o sposobie załatwienia sprawy. Dalej przedmiotowe zarządzenie określa, że w przypadku braku możliwości udzielenia odpowiedzi w terminie 30 dni od daty wpływu do WIOPRiN, komórka organizacyjna jest zobowiązana powiadomić wnoszącego o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy.

(akta kontroli str. 625-628, 632-644, 647-674, 683-701, 885-888, 892-893)

3. Przejmując zadanie nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, WIORiN w Poznaniu nie dokonał określenia ryzyk związanych z tym zagadnieniem. Zgodnie z pkt 7 standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych³⁹ „nie rzadziej niż raz w roku należy dokonać identyfikacji ryzyka w odniesieniu do celów i zadań (...). W przypadku istotnej zmiany warunków, w których funkcjonuje jednostka należy dokonać ponownej identyfikacji ryzyka”.

Wojewódzki Inspektor podał w złożonym wyjaśnieniu, że: w roku przejęcia zadań od WIJHARS w Poznaniu, tj. w roku 2020, WIORiN w Poznaniu nie przeprowadził identyfikacji ryzyk związanych z nadzorem nad wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin z uwagi na fakt, iż ze względu na pełną realizację planu przewidzianego na ten rok przez WIJHARS, nie planował dodatkowych kontroli dotyczących nawozów. Ponadto wyjaśnił, że w latach 2021 i 2022, ze względu na niewielki rozmiar planu zadań nałożonych na WIORiN ocenę ryzyka prowadzono na bieżąco, wnikliwie oceniając zagrożenia przy typowaniu podmiotów do kontroli. Jednocześnie, w tym okresie Inspektorat posiadał wiedzę, że nastąpi zmiana przepisów krajowych ustawy o nawozach i nawożeniu w związku z wejściem w życie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1009 z dnia 5 czerwca 2019 r. ustanawiającego przepisy dotyczące udostępniania na rynku produktów nawozowych UE, zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1069/2009 i (WE) nr 1107/2009 oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 2003/2003. Stąd dopiero w listopadzie 2022 r. w trakcie przeglądu procedur kontroli zarządczej, obszar nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ UE” i środków wspomagających uprawę roślin oraz udostępnianiem na rynku produktów nawozowych został włączony do katalogu ryzyk.

W dokumencie WIORiN-u z dnia 18 listopada 2022 roku „Aktualizacja ryzyka – przegląd i aktualizacja” zapisano, że „w ramach przeprowadzonej kontroli zarządczej WIORiN zaplanował wykonanie analiz ryzyka w formie opracowania dodatkowej karty informacyjnej ryzyka, dotyczącej możliwości realizacji zadań związanych z nadzorem nad wprowadzeniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ UE” i środków wspomagających uprawę roślin oraz udostępnienia na rynku produktów nawozowych UE. Analiza ryzyka zostanie przeprowadzona po otrzymaniu z Głównego Inspektoratu założeń do planów pracy na rok 2023 w zakresie przedmiotowego zadania”. Uaktualnienie (opracowanie) ryzyk uwzględniające m.in. ww. zakres dokonane zostało w Inspektoracie w marcu 2023 r.

³⁹ Komunikat Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r., Dz. Urz. M.F. 2009 r. Nr 15 poz. 84 z dnia 30.12.2009 r.

NIK wskazuje, że przejście nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin było istotną zmianą do identyfikacji ryzyk w odniesieniu do celów i zadań.

(akta kontroli str. 144, 906-987, 1036-1037)

4. W kontroli opisanej w protokole kontroli 11/2021, wykreślono z protokołu punkt dotyczący sankcji, pomimo stwierdzenia naruszenie przepisów art. 9 ust. 1 lit. a). art. 23 ust. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 2003/2003 z 13 października 2003 r. w sprawie nawozów, stanowiących wykroczenie, co było działaniem nierzetelnym. Wojewódzki Inspektor w wyjaśnieniach podał, że „w stosunku do sprawcy czynu można poprzestać na zastosowaniu pouczenia, zwrócenia uwagi, ostrzeżenia (...). W tym konkretnym przypadku inspektor ustnie pouczył kontrolowanego wskazując rodzaj wykroczenia, jednocześnie informując, że ponowne wykroczenie będzie skutkowało nałożeniem grzywny w postaci mandatu karnego.”

Zdaniem NIK, informacja o reakcji na stwierdzone wykroczenie winna być w jakikolwiek sposób udokumentowana, tym bardziej, że protokół z kontroli przewiduje taką możliwość.

(akta kontroli str. 169-191)

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o podjęcie działań mających na celu:

- Wnioski
1. Zlecenie badań wszystkich składników wytypowanych do kontroli z pobrania próby.
 2. Podjęcie działań zapewniających terminową obsługę spraw wpływających do Inspektoratu.
 3. Definiowanie ryzyk w każdym przypadku wystąpienia istotnych zmian realizowanych zadań.
 4. Zapewnienie dokumentowania informacji o sposobie reakcji na stwierdzone wykroczenie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 5 maja 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontrolerzy
Grzegorz Malesiński
Doradca prawny

Dyrektor
z up. Artur Pięgas
p.o. Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis